

Gazdaság

2025. július 3.

Előző cikk

GAZDASÁG 7 NAP

Tartalomjegyzék

Következő cikk

SZIMPATIKUS PÉNZOSZTÁS

MAGYAR BÁLINT

MAFFIAÁLLAMRÓL, OLIGARCHÁKRÓL, MAGYAR PÉTER MOZGALMÁRÓL

Végső visszaszámlálás

„A rendszerváltásnak három pillére kell legyen: a jogállam helyreállítása, az állami bünszervezet, továbbá az orosz csatlósviszony felszámolása” – hangsúlyozza Magyar Bálint szociológus, a maffiaállam-elmélet kidolgozója, aki szerint a rezsimeváltó ellenzék igazi szűk keresztmetszete Magyar Péter személye.

Innentől a prémium cikk előfizetői tartalmát olvashatja.

Farkas Zoltán
z.farkas@hvg.hu

■ Hány maffiaállamot ismer ma a világban?

Ezt nehéz megmondani. Azok a külföldi kollégák vagy hallgatók, akik olvasták a könyveimet, a náluk tapasztalható korrupciós jelenségekre könnyedén ráfognak, hogy ők is maffiaállamban élnek. Ilyenkor visszakérdezek, melyik a legnagyobb korrupciós esetük. Fehér-oroszországban élő ismerősöm erre rávágta, hogy a miniszterelnök-helyettes asszony húszmillió forint értékű ingatlanbotrányba keveredett.

Nálunk ennyiért le sem hajolnak. A szerbek is panaszkodnak korrupcióra, bár náluk az autokratikus áttörés folyamatban van, de a politikai hatalom monopóliumának a megszerzése még nem ment végbe. Márpedig ez az egyik előfeltétele a maffiaállam kialakulásának. A besoroláshoz meg kell különböztetni a rendszerszintű és járványszintű korrupciót, az utóbbi a térségben elég gyakori, például Romániában, de ott nem szerveződött egy központú hierarchikus rendbe. Üzbegisztánban viszont fix árfolyam volt, és minden piacon folyt a valuta-feketekereskedelem, azt a rendőrség felügyelte, leszedte a sápot, és Iszlám Karimov elnökig mindenki benne volt az üzletben. Egy maffiaállamban nem az államhatalom egyes szegmensei korrumpálódnak, hanem az államhatalom egésze működik bűnszervezetként. A posztkommunista régióban rajtunk kívül Oroszország, Azerbajdzsán és a közép-ázsiai országok tekinthetők maffiaállamnak.

■ Mi különbözteti meg a haveri kapitalizmustól a maffiaállamot? Könyvében azt írja, hogy nem az állam foglyul ejtése történik, ellenkezőleg, az állam ejti foglyul az oligarchákat. Hogyan?

Azzal, hogy a politikai hatalom monopóliuma – amely nálunk 2010-ben megtörtént – egyesül az állam egészének bűnszervezeti működésével. A motiváció pedig a hatalom koncentrációja és a személyes vagyonosodás. Ehhez foglyul ejtik a gazdaságot, a piacot, és magukat az oligarchákat is. Nem arról van szó, hogy egyes oligarchák befurakodtak a rendszerbe, hanem a hagyományos oligarcharéteget nagyrészt azokra cserélik, akiket ők neveltek ki, akik tőlük függenek. Az oligarcháknak több csoportja van: a belső körhöz tartozók, a saját nevelésűek, az alávetettek, a társutasok – például Csányi Sándor, aki nem lett alávetve a rendszernek –, és vannak a házasítottak és kitaláltak is. Például Leisztinger Tamás, aki szocialista háttérből jött, az első Orbán-kormány működése alatt a BÁV-ból szorították ki hatalmi eszközökkel, 2010 után pedig a Hunguestből.

■ De életben hagyták, ami nem igazán jellemző a maffiára.

Alkalmanként megnyírják. Míg a klasszikus maffia államhatalmi eszközök híján szükség

esetén fizikai erőszakot alkalmaz, a maffiaállamnak erre rendszerint nincs szüksége, mert az államhatalom vértelen kényszerítő eszközeinek teljes arzenálja a rendelkezésére áll.

■ Miért fontos, hogy megkülönböztessük a maffiaállam oligarcháit a nagyvállalkozóktól?

Ők nem piaci logika szerint terjeszkednek, hanem ott, ahol állami kényszerrel le lehet rabolni a vagyont, és rá lehet tenni az államilag determinált

pluszhasznot. Döntően állami megrendelésekből élnek, amelyek központilag engedélyezetten, sőt elvártan túlárazottak. Bevételeik nem a konjunkturális ingadozást követik, nyereségük a politikai lojalitás alapján leosztott állami pénzekből keletkezik, azt nem kell tartalékolniuk. De nem tényleges tulajdonosai a vagyonnak.

KERETES ÍRÁSUNK

Magyar Bálint

■ Miért ne lennének? Hiszen például a Mészáros és Mészárosból a család cirka 28 milliárd forint osztalékot vett ki.

Ez az ő homokozójuk. De az igazság három pillanata bizonyítja, hogy a vagyont nem azok birtokolják, akiknek a nevén fut. Az első ilyen pillanat az ajándékozás. Amikor a Közép-európai Sajtó és Média Alapítvány, a KESMA létrejött, a politikai családhoz tartozó üzletemberek önként felajánlották több tízmilliárdos értékű médiaérdekeltségeiket. A másik a válás. A magyar törvények szerint a házasságban főlhalmozott vagyonra fele-fele arányban tarthatnak igényt a felek, Mészáros Lőrinc felesége azonban a közös vagyonnak csak a töredékét kapta meg. Mészáros Lőrinc csak ennyivel diszponál, a többi nem az ő vagyona, különben meg kellett volna osztania az elvált feleségével. A harmadik a halál. Amikor Andy Vajna elhunyt, kiderült, hogy sem a kaszinó, sem a TV2 nem az övé. A Las Vegas Casino-csoport koncessziós jogait titkos eljárásban 35 évre átpasszolták Garancsi Istvánnak és Szalay-Bobrovniczky Kristófnak, a TV2 Csoport pedig Mészáros Lőrinc érdekeltségeibe került. Vajna vagyonának csak kis részét örökölte az özvegye, főleg azt, amely külföldre került. Csak összehasonlításképpen: amikor Demján Sándor meghalt, nem hordták szét a vagyonát, ma is az örökösei a tulajdonosok. A maffiaállamon belül ugyanakkor működik egy női klub is, ahol az újdonsült vagy elvált feleségek gründolhatnak évi egy-két milliárd forint forgalmú cégeket, amelyekben a forgalom 80-90 százaléka profit, és azt osztalékként ki is veszik.

■ Mekkora becsüli a gazdaságnak azt a részét, amelyet közvetlenül vagy közvetetten uralnak az oligarchák?

Ez olyan félrevezető megközelítés, mintha a volt Szovjetuniót azzal minősítenénk, hogy a Gulágra csak a lakosság két százalékát száműzték. Nem ez számít, hanem az, hogy bárki oda kerülhetett. Így van a vagyonnal is. Egy maffiaállam az állami erőszak eszközeivel bárkinek a vagyonát lerabolhatja. Ennek az a feltétele, hogy a hatalmi ágak szétválasztását megszüntessék, mert a bűnszervezetben a parlament, a kormány, az egyes hatóságok összehangoltan működnek. Egyetlen példa: a közvilágítási oszlopokon reklámhelyeket értékesítő ESMA tulajdonosát behívták a gazdasági minisztériumba, közölték vele, hogy

kinek kell eladnia a céget. Amikor nem tette meg, a hatóságok zaklatni kezdték, majd 2012-ben törvénnyel tiltották be az út menti oszlopokra kihelyezett reklámokat, mondván, veszélyeztetik a közlekedés biztonságát. Később a cég tulajdonosa beadta a derekát, a kijelölt oligarcha töredék áron megvette, majd az Országgyűlés eltörölte a korlátozást. Közben az eredeti vevőjelölt, Simicska Lajos összeveszett Orbán Viktorral, így végül Garancsi Istváné lett az ESMA.

■ **A CEU Demokrácia Intézetének éves konferenciáján tartott előadása címének azt a kérdést adta: Hogyan lehet megtörni az oligarchák hatalmát? Nem mondta ki, hogy ehhez meg kell dönteni a rendszert. Ez nem evidencia?**

Annak kellett volna lennie. Csakhogy az ellenzék nem rendszerkritikai paradigmában, hanem kormánykritikaiban mozgott. A kormány által bedobott ideológiai paneleken vitatkozott. Például amikor az iskolákat elvették az önkormányzatoktól és államosították, az volt a hivatalos magyarázat, hogy a cél az esélyegyenlőség. Holott a tényleges szándék az volt, hogy egy társadalomkritikus csoportot semlegesítsenek, olyan függőségi helyzetbe hozzanak, hogy akiket politikai okokból kirúgnak, sehol másutt ne taníthassanak. Erre elkezdődött a vita arról, mi a legjobb módja az esélyegyenlőség biztosításának. Olyan ez, mintha valaki kirabol egy bankot, és azzal érvel, hogy biztonságba helyezi a betétesek pénzét, erre azt hánytorgatjuk fel, hogy ennek talán mégsem ez a legjobb módja. A hatalom motivációiból kiinduló rendszerkritika helyett a kormánykritikai alapú ideológiai panelek körüli vita csak egy jele az ellenzék hatalom általi háziasításának, marginalizálásának.

Alig van olyan tulajdonos, aki biztonságban érezhetné magát

■ **Orbán Viktor a saját rendszerét illiberálisnak nevezi, ebben a fogalomban benne van, hogy választásokon leválthatatlan. Jövőre kiderül, hogy egy autokratikus hatalmat, egy illiberális rendszert, egy maffiaállamot a választók meg tudnak-e dönteni. Ön ad erre esélyt?**

Ha megnézzük a színes forradalmakat Ukrajnától Moldován át Örményorszáig, Grúziáig, Észak-Makedóniáig, három közös összetevőjük volt: elcsalt választások, az állami bünszervezet működése és a rossz gazdasági helyzet. Nálunk a választó mindegyikkel szembesülhet. Az önkényuralmokban rendszerint vannak választások, de amíg nem bizonyítható, hogy azokat elcsalták, nem lehet a tömegeket a hatalom ellen mozgósítani. A magyarországi helyzetet az különbözteti meg az orosz és közép-ázsiai rezsimektől, hogy utóbbiakban hatalmi eszközökkel megakadályozták a kormánykritikus ellenzék kritikus tömegbe szerveződését: teljesen átvették a médiát, a bíróságok abszolút kiszolgálják a rendszert, Nyemcovot megölték, Navalnijt kiiktatták. A fizikai erőszak széles körű alkalmazásával meg tudták előzni, hogy valódi versenyképes ellenzék jöjjön létre. Magyarországon még maradt valamennyi a véleményszabadságból, az egyesülési és a gyülekezési szabadságból.

■ **Töredékesen, és a megmaradt jogok is egyre inkább veszélybe kerülnek, a kormányzat pedig a választásokhoz közeledve ezeket is szűkíteni szándékozik.**

Szerintem a rendszerváltásnak három pillére kell hogy legyen: a jogállam helyreállítása, az állami bünszervezet felszámolása és az orosz csatlósviszony felszámolása. Magyar Péter az egyetlen ellenzéki politikus, akinek stratégiája van, és az ő mozgalma átfogja azt a rendszerkritikus tömeget, amelyet az Orbán-rendszer elidegenített magától.

■ Ez tömeg, de nem garancia a választási győzelemre.

Így van, de ez a tömeg egyre épül. A kormányzati térfélen eddig működött egyes csoportok – migránsok, Soros, az LMBTQ-közösség, újabban az ukránok – stigmatizálása, de mára bekövetkezett a törés, és a rendszer a saját logikáját követve képtelen az engedelmességet fenntartani. Alig van olyan réteg, amelyik ne érezné vesztesnek magát, alig van olyan tulajdonos, aki biztonságban érezhetné magát, hogy a pénzét, vagyonát ne lehetne bármikor elvenni tőle.

A gazdaság leállt, a közszolgáltatások összeomlóban. Ezt a választások elé időzített juttatásokkal már nem lehet ellensúlyozni. A közvélemény-kutatások azt mutatják, hogy a kormánypártok vesztesre állnak. Pedig a választójogi törvényt összevissza módosították, Budapest kivételével szinte már nincs is tisztán városi körzet, mindegyikhez hozzá van csapva egy falusi rész, ahol a Fidesznek lejt a pálya. A Budapesten kívüli választóközösség 55 százaléka tízezer lakos alatti településen, 42 százalék ötezer fő alattin él, rajtuk múlik, ki nyeri a választást. Erre épül Magyar Péter stratégiája. Elkerüli a csapdákat, nem megy bele azokba a megosztó témákba, amelyek a rendszerváltás után megoldhatók, de előtte nem. Tekintetét a tízezer lakos alatti településekre veti. Azok a témák, amelyek a hagyományos ellenzéki pártoknak érthetően fontosak – a szabadságjogok korlátozása, a hatalmi ágak megosztása, a demokratikus normák megsértése –, a vidéki népesség nagy részének az életteréből hiányoznak. Magyar Péter rehabilitálja azokat a természetes közösségeket, a családot, a nemzethez tartozást, a vallási-spirituális közösségeket, amelyekhez a választópolgárok jelentős része kötődik. Nem mond le róluk azon az alapon, hogy a Fidesz kisajátította őket.

■ Hogyan lesz ebből demokratikus hatalomváltás?

Biztos vagyok benne, a Fidesz részéről nincs morális korlátja annak, hogy milyen eszközöket vet be. Vegyük végig ezeket a finom eszközöktől a durvábbakig. Egy: az iskolákat ért tömeges bombadiadóról kiderült, hogy a fenyegetéseket orosz szerverekről indították, ezek a választások előtt bármikor rendelkezésre állnak. Kettő: az oroszok figyelmeztettek, hogy diverzáns csoportok robbantásokat hajthatnak végre. Ha szükség lesz rá, szállítják. Csak emlékeztetnék, hogy az 1998-as választások előtt Szájer József és Torgyán József lakásánál is robbantottak, és ezeket az ügyeket a választási győzelem után az Orbán-kormány nem

Orbán Viktor és Mészáros Lőrinc. *Így neveld az oligarchádat*

véletlenül nem vizsgálta ki. Három: a migránsok. Ahogy a magyar kormány segített Fico kampányának Szlovákia irányába terelve a migránsokat, ugyanígy Orbán Viktor is számíthat ilyen típusú segítségre a szerb határon. Négy: az ukránok. A propaganda most is azt sugallja, hogy jönnek a diverzánsok, hamis zászlós művelet formájában még erre is sor kerülhet. A másik lehetséges vonal a főszereplők kizárása. Elkezdődött Ruszin-Szendi Romulusz koncepciós perének az előkészítése, ám kérdés, hogy a magyar bíróság hajlandó-e eddig elmenni. Ha a Tiszát netán betiltják, jön majd a Körös vagy a Rába Párt. A rezsimváltó ellenzék igazi szűk keresztmetszete Magyar Péter személye. Ha valakinek ma Magyarországon veszélyben van a fizikai biztonsága, akkor az ő.

■ Ezek a választás elé időzíthető, lehetséges fenyegetések. Hogyan képzeled a választások napját és azt, ami utána történik?

Mivel feltehetőleg minden egyes szavazókörben lesznek ellenzéki biztosok, meg lehet szervezni jelen időben az összesítést, a szavazókörök eredményeit azonnal be lehet pötyögni a szerverbe. Bizonyára lesznek aznapi közvélemény-kutatások is, exit pollok. Ha ezek és a szavazóköri eredmények egy irányba mutatnak, és mégis más a végeredmény, okkal lehet feltételezni, hogy azt elcsalták. Kérdés, hogy egy totálisan elcsalt választás után mit tesz az Alkotmánybíróság, a honvédség vagy a rendőrség. A nem szuverén Alkotmánybíróság lehet, hogy a romániai példát követné, ahol külföldi támogatásra hivatkozva Calin Georgescut kizárták az elnökválasztásból, utólag törölve az első forduló eredményét. Ilyesmire persze nehéz lenne hivatkozni, mivel Magyar Péter nem fogad el külföldi pénzt. A honvédség soha nem vett részt népfelkelés leverésében. Kormánykörökben máris érződik a riadalom, hogy Ruszin-Szendi Romulusz ott áll Magyar Péter mellett. Vajon egy több százezres tüntetés esetén a rendőrség bevethető? Amikor a 2002-es választások után Orbán Viktor azt nyilatkozta, hogy elcsalták, Pintér Sándor belügyminiszter ezt cáfolta, nem volt hajlandó bemenni ebbe az utcába. Rövidesen kiderül, hogy elég megbízhatónak tartják-e őt ahhoz, hogy a választásokig a helyén maradjon. De ismétlem: a rendszerváltáshoz meg kell nyerni a választásokat. Ha pedig az eredményt nyilvánvalóan elcsalják, több százezer ember özönlik ki az utcára. És ott is fog maradni. ■